

College voor Toetsen en Examens

DRAMA VMBO

CONCEPTSYLLABUS
CENTRAAL EXAMEN 2024
VERSIE VOOR
VELDRAADPLEGING

Versie 0.7, 29 november 2021

INHOUD

VOORWOORD	3
1 VERDELING EXAMINERING CE/SE	4
2 SPECIFICATIE VAN DE GLOBALE EINDTERMEN VOOR HET CE	5
DR/K/3	5
BEGRIPPENLIJST	5
DR/K/7	10
DR/K/8	11
DR/K/9	12
DR/V/3	12
BIJLAGE: DEFINITIES VAN EEN AANTAL BEGRIPPEN	13

VOORWOORD

De minister heeft de examenprogramma's op hoofdlijnen vastgesteld. In het examenprogramma zijn de exameneenheden aangewezen waarover het centraal examen (CE) zich uitstrekt: het CE-deel van het examenprogramma. Het examenprogramma geldt tot nader order.

Het College voor Toetsen en Examens (CvTE) geeft in een syllabus, die in beginsel jaarlijks verschijnt, een toelichting op het CE-deel van het examenprogramma. Behalve een beschrijving van de exameneisen voor een centraal examen kan een syllabus verdere informatie over het centraal examen bevatten, bijvoorbeeld over een of meer van de volgende onderwerpen: specificaties van examenstof, begrippenlijsten, bekend veronderstelde onderdelen van domeinen of exameneenheden die verplicht zijn op het schoolexamen, bekend veronderstelde voorkennis uit de onderbouw, bijzondere vormen van examinering (zoals computerexamens), voorbeeldopgaven, toelichting op de vraagstelling, toegestane hulpmiddelen.

Ten aanzien van de syllabus is nog het volgende op te merken. De functie ervan is een leraar in staat te stellen zich een goed beeld te vormen van wat in het centraal examen wel en niet gevraagd kan worden. Naar zijn aard is een syllabus dus niet een volledig gesloten en afgebakende beschrijving van alles wat op een examen zou kunnen voorkomen. Het is mogelijk, al zal dat maar in beperkte mate voorkomen, dat op een CE ook iets aan de orde komt dat niet met zo veel woorden in deze syllabus staat, maar dat naar het algemeen gevoelen in het verlengde daarvan ligt.

Een syllabus is zodoende een hulpmiddel voor degenen die anderen of zichzelf op een centraal examen voorbereiden. Een syllabus kan ook behulpzaam zijn voor de producenten van leermiddelen en voor nascholingsinstanties. De syllabus is niet van belang voor het schoolexamen. Daarvoor zijn door de SLO handreikingen geproduceerd die niet in deze uitgave zijn opgenomen.

Deze syllabus geldt voor het examenjaar 2024. Syllabi van eerdere jaren zijn niet meer geldig en kunnen van deze versie afwijken. Voor het examenjaar 2025 wordt een nieuwe syllabus vastgesteld. Het CvTE publiceert uitsluitend digitale versies van de syllabi. Dit gebeurt via Examenblad.nl (www.examenblad.nl), de officiële website voor de examens in het voortgezet onderwijs. De veranderingen zijn geel gemarkeerd.

Een syllabus kan zo nodig ook tussentijds worden aangepast, bijvoorbeeld als een in de syllabus beschreven situatie feitelijk veranderd is. De aan een centraal examen voorafgaande Septembermededeling is dan het moment waarop dergelijke veranderingen bekendgemaakt worden. Kijkt u voor alle zekerheid jaarlijks in september op Examenblad.nl.

Het CvTE stelt het aantal en de tijdsduur van de toetsen van het centraal examen vast en de wijze waarop het centraal examen wordt afgenomen. Deze vaststelling wordt gepubliceerd in het rooster voor de centrale examens en in de Septembermededeling.

Voor opmerkingen over syllabi houdt het CvTE zich steeds aanbevolen. U kunt die zenden aan info@cvte.nl of aan CvTE, Postbus 315, 3500 AH Utrecht.

De voorzitter van het College voor Toetsen en Examens,
Drs. P.J.J. Hendrikse

1 VERDELING EXAMINERING CE/SE

Tabel:

Verdeling van de examenstof drama GT over centraal examen en schoolexamen

Exameneenheden		GT	CE	moet op SE	mag op SE
DR/K/1	Oriëntatie op leren en werken	X		GT	
DR/K/2	Basisvaardigheden	X		GT	
DR/K/3	Leervaardigheden in het vak drama	X	GT	GT	
DR/K/4	Spelen	X		GT	
DR/K/5	Vormgeven	X		GT	
DR/K/6	Presenteren	X		GT	
DR/K/7	Beschouwen	X	GT		GT
DR/K/8	Drama en maatschappij	X	GT		GT
DR/K/9	Drama en andere kunsten	X	GT		GT
DR/V/1	Eindopdracht	X		GT	
DR/V/2	Verwerven, verwerken en verstrekken van informatie	X		GT	
DR/V/3	Vaardigheden in samenhang	X	GT		GT

2 SPECIFICATIE VAN DE GLOBALE EINDTERMEN VOOR HET CE

DR/K/3	LEERVAARDIGHEDEN IN HET VAK DRAMA De kandidaat beheerst een aantal vaardigheden die bijdragen tot de ontwikkeling van het eigen leervermogen, zoals: <ul style="list-style-type: none">– vakbegrippen herkennen, benoemen en toepassen
---------------	--

Toelichting:

In het centraal schriftelijk examen drama kunnen de volgende vakbegrippen voorkomen.

BEGRIPPENLIJST

Deze begrippenlijst kent een andere ordening dan eerdere syllabi. Begrippen zijn gerubriceerd in de categorieën inhoud (algemeen), spel en regie, theatervorming en film(technieken). Er zijn begrippen geschrapt en nieuwe begrippen toegevoegd. In de [bijlage](#) staat een lijst met definities van de begrippen die met een * zijn aangegeven. Voor de leesbaarheid zijn alleen de nieuw toegevoegde begrippen geel gemarkeerd. Zie het verantwoordingsdocument voor gedetailleerde informatie en een overzicht van de verwijderde en vervangen begrippen.

Categorie inhoud (algemeen)

Functies van drama

- amuseren, het raken van het publiek (zodat het geamuseerd wordt)
bijvoorbeeld het spelen van een sketch of een komische scène / toneelstuk
- informeren / leren
*bijvoorbeeld: educatief kindertheater over **klimaatverandering** ~~dieren~~*
- overtuigen
*bijvoorbeeld: maatschappij kritisch cabaret, **waarbij de cabaretier op eigen wijze zijn of haar licht laat schijnen op actuele, politieke en maatschappelijke gebeurtenissen***

Spanningsopbouw

- Expositie*
- Motorisch moment
- Ontwikkeling
- Climax
- Afloop

Tekst

- Bewerken*
- Claus
- Dialoog
- Monoloog
- Personage
- Regieaanwijzing
- Script
- Toneelschrijver
- Toneeltekst*

Theatervormen

- **Cabaret**
- Clownerie
- **Danstheater**
- Komedie / blijspel
- Maskerspel
- Mime / pantomime
- Montagetheater*
- **Muziektheater** (o.a. musical en **opera**)
- Performance

- Poppenspel
- Schimmenspel
- Slapstick
- **Theatersport (improvisatietheater)**
- Tragedie
- Verteltheater

Theatrale middelen

- Spelgegevens
 - Rol (wie)
 - Actie en verhaal (wat)
 - Ruimte/plaats (waar)
 - Tijd (wanneer)
 - Motief (waarom)
- Mise-en-scène* (zie ook categorie spel en regie)
- Theatervormgevingsmiddelen (zie ook categorie theatervormgeving)

Overige begrippen in de categorie inhoud (algemeen)

- Act
- Cliffhanger*
- Doorloop
- (Dramatisch) conflict*
- (Dramatische) ontwikkeling*
- Flashback*
- **Flashforward***
- Generale repetitie
- **Inspiratiebron**
- Kunstdiscipline*
- (Maatschappelijk) thema
- Nabespreking
- Première
- Recenseren / recensent /recensie*
- Repeteren / repetitie
- Scène
- Show
- Sketch
- Solo
- Speeltijd en gespeelde tijd*
- Tableau vivant
- Theatergezelschap
- Toneelstuk
- Try-out
- Voorstelling

Categorie spel en regie

Begin van regieproces

- Auditie
- Cast / casting

Dramatische technieken

- Enscenering, het in scène zetten van een dramatische tekst of dramatisch gegeven met behulp van alle middelen die daarvoor nodig zijn, zoals theatervormgeving en spel.
- Verhaalopbouw, bijvoorbeeld de volgorde waarin informatie is geordend

Expressie (gevoelsuitdrukking in lichaam en stem)

- Lichaam (non-verbaal)
 - Bewegingen*
 - Gebaren

- Handeling*
- Lichaamshouding*
- Mimiek*
- Stem (verbaal)
 - Accent, bijv. stads- of streekaccent
 - Gebruik van klemtonen
 - Intonatie*
 - Timing, bijv. langzaam of snel, gebruik van pauzes
 - Volume, bijv. hard of zacht
 - Woordkeuze

Improvisatietechnieken

- Accepteren
- Blokkeren
- Spelaanbod
- Associëren

Manieren van verwijzen naar de werkelijkheid

- Metafoor, een indirecte verwijzing naar de werkelijkheid,
bijvoorbeeld: Vader staat symbool voor de overheid en maakt de regels, zoon staat symbool voor de burger die de regels moet volgen.
- Nabootsing, een directe verwijzing naar de werkelijkheid,
bijvoorbeeld: Zoon komt 's avonds na een feestje pas om 3 uur thuis. Vader zit in de woonkamer hem op te wachten en is boos, want de zoon is veel te laat.
- Oefensituatie, het oefenen van gedrag in een nagespeelde situatie, rollenspel in een beroepsopleiding of een therapiesessie,
bijvoorbeeld: Vader oefent met een andere vader, die de zoon naspeelt, om goed met elkaar en met de situatie om te leren gaan.
- Omkering, er wordt gespeeld met de verwachting van het publiek. Niet het voorspelbare gebeurt, maar juist het omgekeerde,
bijvoorbeeld: Vader reageert: Waarom ben je nu al thuis? Je mag pas om zes uur thuiskomen. Mijn huis uit en feesten tot zes uur!

Mise-en-scène (onderdeel van enscenering)

- de plaatsing van personages in de ruimte (onderlinge afstanden, hoogteverschillen)
- het bewegen van de personages ten opzichte van elkaar en in de ruimte (de looplijnen)
- de blikrichting/focus van de personages
- het op- en afgaan van de personages

Rol

- Hoofdrol
- Bijrol
- Dubbelrol
- Figurant

Rolopbouw

- Rolbiografie
- Rolinterview*

Speelstijl

- Absurdistische speelstijl
- Fysiek uitvergroete of groteske speelstijl*
- Realistische speelstijl

Speltechnieken

- Reageren
- Incasseren
- Identificeren
- Schakelen

- Spiegelen
- Transformeren

Overige begrippen in de categorie spel en regie

- Acteren / acteur / actrice & spel / spelen / speler
- Applaus
- Articuleren
- Bevriezen / freeze
- Beweging / bewegingspatroon
- Cue
- Contrast / contrasteren
- Denktekst en subtekst*
- Focus*
- Fysiek spel*
- Identificatie / identificeren*
- Improviseren
- Inspiratie
- Jabbertalk / jabberen
- Karaktereigenschappen
- Monteren / montage
- Open doekje*
- Personage
- Presentatie / presenteren
- Regie / regisseur / regisseren
- Samenspel
- Slow motion
- Souffleur / souffleren
- Speelvlak
- Spelimpuls
- (Spel)werkelijkheid*
- Spoken word
- Status (hoge en lage)
- Stil spel
- Tekstinterpretatie
- Typetje*
- Uitbeelden / uitbeelding
- Vierde wand (doorbreken)
- Warming-up

Categorie theatervormgeving

Theatervormgevingsmiddelen

- Decor
- Geluid
- Geluidseffecten
- Grime en hairstyling
- Kostuums
- Licht
 - Blackout
 - fade out
 - fade in
 - Kleur(filters)
 - Lichtontwerp / lichtplan
 - Speciaaltje
 - Totaaltje
 - Werklicht*
 - Zaallicht
 - Toneelbelichting
- Muziek

- Projecties
 - Videoclip
 - Vlog
 - Filmbeelden
 - Beeldprojecties
- Rekwisieten / props*

Theatergebouw

- Lijstoneel*
- Vlakke vloer theater*
- Openluchttheater

Theatertechnicus

- Lichttechnicus
- Beeld- en geluidstechnicus

Overige begrippen in de categorie theatervormgeving

- Coullisse
- Grimeur / grimeren
- Locatietheater
- Productie / producent*
- Theatervormgeven / theatervormgever / theatervormgeving
- Toneelbeeld*

Categorie film

- Camerastandpunt*
- Close-up*
- Cut*
- Fade-in*
- Fade-out*
- Frame*
- Long shot*
- Montage*
- Off screen*
- Plot*
- POV*
- Over shoulder*
- Registratie*
- Scenario*
- Shot*
- Special effects*
- Storyboard*
- Voice-over*
- Zoomen*

DR/K/3	LEERVAARDIGHEDEN IN HET VAK DRAMA De kandidaat beheerst een aantal vaardigheden die bijdragen tot de ontwikkeling van het eigen leervermogen, zoals: <ul style="list-style-type: none">- functioneel gebruik maken van spelgegevens
---------------	---

Toelichting

De kandidaat kan in een gegeven fragment of in een 'ontwerpogave' spelgegevens herkennen, benoemen en toepassen.

Spelgegevens zijn: rol, actie, ruimte / plaats, verhaal, tijd, motief.

De kandidaat kan in een gegeven fragment of in een 'ontwerpogave' de vijf W's (wie, wat, waar, wanneer, waarom) benoemen en toepassen.

DR/K/3	LEERVAARDIGHEDEN IN HET VAK DRAMA De kandidaat beheerst een aantal vaardigheden die bijdragen tot de ontwikkeling van het eigen leervermogen, zoals: – functioneel gebruik maken van materiële vormgevingsmiddelen
---------------	---

Toelichting

In de eindterm staat *materiële vormgevingsmiddelen*. In de examenpraktijk wordt gebruik gemaakt van het begrip *theatervormgevingsmiddelen*. Hieronder verstaan wij: muziek, geluid, geluidseffecten, decor, rekvisieten /props, kostuums, grime en hairstyling, licht en projecties.

In een 'ontwerpopgave' krijgt de kandidaat de opdracht om naar aanleiding van een gegeven fragment een eigen 'ontwerp' op het beeldscherm vorm te geven. Het 'ontwerp' heeft betrekking op één of meer van de hierboven genoemde *materiële theater* vormgevingsmiddelen.

De kandidaat kan de vorm van het ontwerp motiveren in relatie tot het gegeven fragment.

DR/K/7	BESCHOUWEN De kandidaat kan een beschouwing geven op het spel van anderen
---------------	---

Toelichting

De kandidaat kan een objectieve analyse geven en daar een beargumenteerde mening aan koppelen. Het gaat om het analyseren van:

- non-verbale *uitingsmogelijkheden* *expressie met het gebruik van lichaam* (mimiek, gebaren, *bewegingen, lichaams*houding en handeling)
- *verbale uitingsmogelijkheden* *expressie met stem* (taalgebruik, stemgebruik *volume, accent, gebruik van klemtonen, timing, intonatie en woordkeuze*)
- het gebruik van spelgegevens (zie toelichting bij DR/K/3 *Functioneel gebruik maken van spelgegevens*)

DR/K/7	BESCHOUWEN De kandidaat kan bij een presentatie van zichzelf of anderen met vakbegrippen benoemen hoe de inhoud met theatrale middelen is vormgegeven.
---------------	--

Toelichting

In het centraal schriftelijk examen gaat het alleen om een 'presentatie van anderen'.

Voor de in het centraal examen voorkomende *vakbegrippen* zie de begrippenlijst bij DR/K/3 (*vakbegrippen herkennen, benoemen en toepassen*)

Theatrale middelen zijn:

- Spelgegevens (zie toelichting bij DR/K/3 *Functioneel gebruik maken van spelgegevens*)
- *Mise-en-scène*: dit is een belangrijk onderdeel van de *enscenering* en betreft de *opstelling en beweging van de acteurs in de ruimte* *Enscenering*: het *ruimtelijk vormgeven van een scène*
- *Materiële theater* vormgevingsmiddelen (zie toelichting bij DR/K/3 *functioneel gebruik maken van materiële vormgevingsmiddelen*)

DR/K/7	BESCHOUWEN De kandidaat kan met vakbegrippen benoemen hoe de verwijzingen naar de werkelijkheid in spel zijn vormgegeven.
---------------	---

Toelichting

Voor de in het centraal examen voorkomende *vakbegrippen* zie de begrippenlijst bij DR/K/3 (*vakbegrippen herkennen, benoemen en toepassen*)

Manieren van *verwijzen naar de werkelijkheid* zijn:

Nabootsing: een directe verwijzing naar de werkelijkheid, bijvoorbeeld: Zoon komt 's avonds na een feestje pas om 3 uur thuis. Vader zit in de woonkamer hem op te wachten en is boos, want de zoon is veel te laat.

Typering: één eigenschap uit de werkelijkheid wordt gekozen en vergroot vormgegeven, bijvoorbeeld: De agressiviteit van de vader die zijn zoon uitfoetert, wordt vergroot.

Omkering: gespeeld wordt met de verwachting van het publiek. Niet het voorspelbare gebeurt, maar juist het omgekeerde, bijvoorbeeld: Vader reageert: Waarom ben je nu al thuis? Je mag pas om zes uur thuiskomen. Mijn huis uit en feesten tot zes uur!

Oefensituatie: het oefenen van gedrag in een nagespeelde situatie, rollenspel in een beroepsopleiding of een therapiesessie, bijvoorbeeld: Vader oefent met een andere vader, die de zoon naspeelt, om goed met elkaar en met de situatie om te leren gaan.

Metafoor: een indirecte verwijzing naar de werkelijkheid, bijvoorbeeld: Vader staat symbool voor de overheid en maakt de regels, zoon staat symbool voor de burger die de regels moet volgen.

~~*Vrije verbeelding*: verwijzing naar de werkelijkheid die niet vastligt, bijvoorbeeld: De vader-zoon conflictsituatie wordt gespeeld als een sprookje.~~

DR/K/7	BESCHOUWEN De kandidaat kan dramatische technieken benoemen, die gebruikt worden op andere plaatsen dan het theater.
---------------	--

Toelichting

Andere plaatsen dan het theater zijn bijvoorbeeld: televisie, internet, op locatie.

Tot de *dramatische technieken* om informatie vorm te geven behoren onder andere:

- ~~*Fictionalisering*, bijvoorbeeld hoe ware gebeurtenissen worden nagespeeld~~
- *Enscenering*, het in scène zetten van een dramatische tekst of dramatisch gegeven met behulp van alle middelen die daarvoor nodig zijn, zoals theatervormgeving en spel. bijvoorbeeld hoe een verhaal/ de werkelijkheid in scène wordt gezet
- *Verhaalopbouw*, bijvoorbeeld de volgorde waarin informatie is geordend
- *Rolverdeling*, bijvoorbeeld benoemen van de personages in dramaproducties

DR/K/8	DRAMA EN MAATSCHAPPIJ De kandidaat kan aangeven wat de functies van drama kunnen zijn en daar voorbeelden van noemen.
---------------	---

Toelichting

Functies van drama:

- informeren / leren, bijvoorbeeld: educatief kindertheater over *klimaatverandering dieren*
- amuseren, het raken van het publiek (zodat het geamuseerd wordt), *bijvoorbeeld het spelen van een sketch of een komische scène / toneelstuk*
- ~~het vertellen van een mop in de klas~~
- overtuigen, bijvoorbeeld: maatschappij kritisch cabaret, *waarbij de cabaretier op eigen wijze zijn of haar licht laat schijnen op actuele, politieke en maatschappelijke gebeurtenissen*
- ~~overhalen om iets te doen, bijvoorbeeld: een reclamespot.~~

DR/K/9	DRAMA EN ANDERE KUNSTEN De kandidaat kan andere kunstvormen dan drama herkennen en de functies ervan benoemen.
---------------	--

Toelichting

Andere kunstvormen dan drama:

- beeldende kunst, ~~zoals~~ architectuur en vormgeving ~~audiovisuele kunst (videoclips), beeldhouwkunst, schilderkunst, toegepaste kunst (waaronder grafische vormgeving, industriële vormgeving, mode)~~
- dans
- ~~literatuur~~
- muziek
- film

Functies: informeren / leren, amuseren, overtuigen en overhalen om iets te doen.

DR/V/3	VAARDIGHEDEN IN SAMENHANG De kandidaat kan de vaardigheden uit de eindtermen van het kerndeel in samenhang toepassen.
---------------	---

Toelichting

De domeinen Leervaardigheden in het vak drama, Beschouwen, Drama en maatschappij, en Drama en andere kunsten kunnen in samenhang in het centraal schriftelijk examen aan de orde komen.

BIJLAGE: DEFINITIES VAN EEN AANTAL BEGRIPPEN

Hieronder staat een alfabetische lijst met definities bij begrippen die in de syllabus een * hebben.

CATEGORIE INHOUD (ALGEMEEN)

Begrip	Definitie
Bewerken	Het omzetten van het ene medium, bijvoorbeeld een boek in het andere medium, bijvoorbeeld toneel of film; of het aanpassen van iets wat er al is, bijvoorbeeld een toneeltekst van Shakespeare bewerkt voor de jeugd.
Cliffhanger	Spannend moment aan het eind van een scène of aflevering van een televisieserie, waardoor de kijker nieuwsgierig wordt naar het vervolg.
(Dramatisch) conflict	Meestal een tegenstelling (strijd/spanning) tussen verschillende personages of binnen een personage (innerlijk conflict), maar het kan ook een strijd van een personage tegen bijvoorbeeld een natuurkracht zijn. Een conflict roept altijd spanning op.
(Dramatische) ontwikkeling	De verandering van de situatie binnen een toneelstuk door de handelingen van de personages. Het is meestal de ontwikkeling van een conflict / tegenstelling in een toneelstuk.
Expositie	De introductie en/of uiteenzetting, meestal in dialogovorm, van de situatie en de verschillende personages.
Flashback	Scène of sequentie (in het geval van film) in het narratief die teruggaat naar het verleden.
Flashforward	Scène of sequentie (in het geval van film) in het narratief die vooruitspringt naar de toekomst.
Kunstdiscipline	Beeldende kunst, architectuur en vormgeving, dans, muziek en film en theater/drama.
Mise-en-scène	Belangrijk onderdeel van enscenering over het gebruik van de ruimte door acteurs.
Montagetheater	Er is geen lopend verhaal van begin tot eind. Een thema kan leidraad zijn. De scènes zijn aan elkaar 'geplakt'/gemonteerd. Er is geen lopend verhaal van begin tot eind. Een thema kan leidraad zijn. De scènes zijn aan elkaar 'geplakt'/gemonteerd.
Recenseren / recensent / recensie	Het schrijven van een beoordelende tekst over een theatervoorstelling; in een krant of tijdschrift, maar tegenwoordig ook steeds meer online.
Speeltijd en gespeelde tijd	Speeltijd is de reële tijd, dus de feitelijke tijdsduur van de voorstelling. Gespeelde tijd of dramatische tijd is de tijd die in het stuk of de scène wordt uitgebeeld. Deze is (bijvoorbeeld door tijdsprongen, versnelling of vertraging) vaak langer dan de speeltijd.
Toneeltekst	Een tekst die ten grondslag ligt aan een theateruitvoering, bijvoorbeeld een bestaand toneelstuk dat gelezen kan worden en gebruikt als tekst in repetities en spel oefeningen. Een toneeltekst heeft meestal een herkenbare lay-out en bestaat uit hoofdtekst (dialogen en monologen van de personages) en neventekst (regieaanwijzingen).

CATEGORIE SPEL EN REGIE

Begrip	Definitie
Bewegingen	Een verandering van plaats in de ruimte
Denktekst en subtekst	Denktekst is de tekst die de acteur zichtbaar denkt, maar meestal niet uitspreekt. De subtekst is de laag die onder een uitgesproken tekst voelbaar / hoorbaar / zichtbaar is. Voor het publiek wordt duidelijk dat de acteur / het personage iets ander bedoelt dan het zegt.

Begrip	Definitie
Focus	Een geconcentreerde vorm van aandacht. Het kan hierbij zowel gaan om de focus van de acteur, bijvoorbeeld de geconcentreerde aandacht op een bepaald element van zijn/haar spel, als om de focus van het publiek. De focus van het publiek kan gestuurd worden door theatervormgeving en/of spel.
Fysiek spel	Expressie door gebruik van lichaam
Fysiek uitvergroete of groteske speelstijl	Uitvergroting in stem en lichaam
Handeling	Een handeling is een beweging met een duidelijke intentie, zoals klok kijken, een pistool richten etc. (Let op: in de theatertheorie (Aristoteles) heeft handeling een andere betekenis.)
Identificatie / identificeren	Identificatie is een sterke manier van meeleven met een personage. De acteur kan zich identificeren met zijn of haar personage, maar ook het publiek kan zich identificeren met een personage op het toneel.
Intonatie	De uitdrukking en betekenis die een acteur in zijn/haar stem legt door middel van nadruk, toonhoogte, tempo, pauzering, intensiteit en volume
Lichaamshouding	De stand van het lichaam. Voorbeelden zijn een stijve nek voor een koppig persoon of ingezakt zitten voor een sloom persoon; een lichaamshouding is dus statisch, in tegenstelling tot gebaren en bewegingen.
Mimiek	Gezichtsuitdrukking
Open doekje	Een open doekje is spontaan applaus door de toeschouwers tijdens de voorstelling als blijk van waardering voor het getoonde.
Rolinterview	Een vraaggesprek om informatie over of voor een rol te verzamelen. De interviewer speelt geen rol/personage, de geïnterviewde speelt wel een personage.
(Spel)werkelijkheid	De spelwerkelijkheid is de doen-alsof wereld die door de acteurs en andere theatrale middelen vorm wordt gegeven. Het is dus een verbeelde Type werkelijkheid, die door de personages als echt wordt ervaren.
Typetje	Theaterrol waarbij één karaktertrek fysiek wordt uitvergroot, bijvoorbeeld onhandigheid, zoals bij Mr. Bean.

CATEGORIE THEATERVORMGEVING

Begrip	Definitie
Bewegingen	Een verandering van plaats in de ruimte
Lijsttoneel	Het woord verwijst naar de toneellijst of prosceniumboog in de schouwburg waardoorheen het publiek naar de voorstelling kijkt. Publiek en voorstelling zijn gescheiden door het verhoogde podium en de toneellijst.
Productie / producent	Een persoon (of instantie) die de leiding heeft over een theaterproductie (zoals een toneelstuk of musical) en zorgt voor financiële middelen en rechten voor uitvoeringen.
Rekwisieten / props	Dit zijn alle objecten op het toneel die je als personage gebruikt in de scène.
Toneelbeeld	Alles wat je ziet op een bepaald moment van het stuk hoort bij het toneelbeeld: het decor, de kostuums, de rekwisieten, de belichting en de positie van de acteurs daarin.
Vlakke vloer theater	Theater zonder verhoogd podium waarbij het publiek op de eerste rij op hetzelfde niveau zit als het podium.
Werklicht	Helder wit (TL)licht dat aan is op het toneel tijdens de opbouw of na afloop van de voorstelling.

CATEGORIE FILM

Begrip	Definitie
Camerastandpunt	De hoek of het perspectief van waaruit de camera het object/subject registreert, waaronder het vogelvlucht- en kikvorsperspectief. Dus waar staat de camera ten opzichte van het te filmen object/subject.
Close-up	Elke opname van dichtbij. Vooral gebruikt bij een shot van alleen het gezicht van een personage.
Cut	Een harde overgang van het ene shot naar het andere zonder effect. Ook een woord dat gebruikt wordt door de opnameleider of regisseur om aan te geven dat een opname beëindigd moet worden.
Fade in	Een techniek waarbij de scène langzaam vanuit een zwart (of wit) beeld tevoorschijn komt.
Fade out	Een manipulatie voor film- of geluidsopnamen waarbij het beeld of geluid langzaam onscherp en onduidelijk wordt.
Frame	Een afzonderlijk filmbeeld.
Long shot	Een shot waarop de mens nauwelijks zichtbaar is. Wordt gebruikt om een overzicht te geven van een landschap of stad.
Montage	Het samenstellen van de uiteindelijke film of tv-aflevering door de gekozen opnamen achter elkaar te plaatsen.
Off screen	Als iets niet in beeld is gebracht. Het personage is wel hoorbaar, maar niet in beeld.
Plot	De opeenvolging van gebeurtenissen in een film.
POV	Deze afkorting staat voor point of view. Opname vanuit de positie van het personage die dankzij de montage de suggestie wekt dat je door de ogen van het personage kijkt.
Over shoulder	Een shot op iemand van achteren over de schouder van een ander.
Registratie	Het opnemen en vastleggen van iets.
Scenario	Het filmverhaal op papier
Shot	Een shot is één ononderbroken filmopname. Het is alles dat wordt opgenomen tussen het aan- en uitzetten van de camera. Meerdere shots samen vormen een scene. Meerdere scenes samen vormen dan weer een sequentie.
Special effects	Elementen in de film die niet te verwezenlijken zijn of niet bestaan. Deze worden mogelijk gemaakt door (digitale) bewerking tijdens de postproductie.
Storyboard	Een gedetailleerd plan van de hele film, vaak in de vorm van een stripverhaal. Het storyboard geeft inzicht in alle aspecten van de film.
Voice-over	Commentaarstem bij filmbeelden
Zoomen	Het beeld dichterbij halen (inzoomen) of verder van zich afbrengen (uitzoomen).

COLLEGE VOOR TOETSEN EN EXAMENS

Het College voor Toetsen en Examens is namens de overheid verantwoordelijk voor de kwaliteit en het niveau van de centrale examens en toetsen in Nederland. Het heeft verschillende examens en toetsen onder zijn hoede.

[cvte.nl](https://www.cvte.nl)

SAMEN BOUWEN WE AAN GOEDE TOETSEN EN EXAMENS

 Centrale Eindtoets primair onderwijs: de eindtoets die de overheid aanbiedt aan leerlingen uit groep 8. De uitkomst is een advies voor het best passende brugklatype. [Centraleeindtoetspo.nl](https://www.centraleeindtoetspo.nl)

 Centrale examens voortgezet onderwijs: het centrale deel van de eindexamens vmbo, havo of vwo. Het diploma geeft toegang tot passend vervolgonderwijs. [Examenblad.nl](https://www.Examenblad.nl)

 Staatsexamens voortgezet onderwijs: examens voor iedereen die individueel of op vso-scholen niet in staat is via het regulier voortgezet onderwijs examen af te leggen. [Staatsexamensvo.nl](https://www.Staatsexamensvo.nl)

 Centrale examens middelbaar beroeps-onderwijs: centrale examens Nederlandse taal en Engels voor studenten in het mbo. De uitkomst is onderdeel van het mbo-diploma. [Examenbladmbo.nl](https://www.Examenbladmbo.nl)

 Staatsexamens Nederlands als tweede taal: examens Nederlandse taal voor iedereen die Nederlands niet als moedertaal heeft. Het diploma toont aan dat het Nederlands voldoende is voor werk of opleiding. [Staatsexamensnt2.nl](https://www.Staatsexamensnt2.nl)